

Warszawa, 18 sierpnia 2020 r.

Poziom i struktura minimum socjalnego w I kwartale 2020 r.

Pod koniec I kwartału 2020 r. w Polsce, podobnie jak innych krajach, wybuchła pandemia koronawirusa, co wpłynęło na funkcjonowanie gospodarstw domowych w różnych aspektach: pracy, życia domowego, więzi społecznych itd. Ogólnie dostępne dane ekonomiczne czy społeczne o otoczeniu gospodarstw z tego kresu można uznać za korzystne. Stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 5,4% i była jeszcze niska (w maju 6%). Według danych GUS, przeciętne wynagrodzenie w gospodarce wzrosło w stosunku do IV kwartału 2019 r. o 2,6% (choć w sektorze przedsiębiorstw nie było wzrostu), a przeciętna emerytura z systemu pracowniczego wzrosła o 1,7%.¹

Szacunki minimum socjalnego, jakie przedstawiamy dla warunków cenowych w I kwartale 2020 r. uwzględniają potrzeby, jakie zawarto w modelu przy normalnych warunkach. Zaletą tego podejścia jest porównywalność danych z poprzednimi okresami. Głównym źródłem informacji o cenach był GUS,² a w przypadku braków cen sięgano do rozpoznania eksperckiego.

Tabela 1. Minimum socjalne: dane za I kwartał 2020 r., w zł

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K +DM+DS	M+K +DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	323,22	646,43	899,18	978,84	1 231,59	1 564,00	306,20	612,39
Mieszkanie:	434,84	632,82	864,18	864,18	1 097,61	1 331,03	434,84	632,82
- użytkowanie i energia	369,68	552,47	772,56	772,56	981,50	1 189,12	369,68	552,47
- wyposażenie	65,16	80,35	91,62	91,62	116,11	141,91	65,16	80,35
Edukacja	19,11	38,22	93,73	173,22	228,73	382,84	0,00	0,00
Kultura i rekreacja	148,55	183,00	236,56	241,35	294,91	353,26	126,96	171,93
Odzież i obuwie	55,59	111,19	160,50	161,48	210,78	261,07	43,26	86,51
Ochrona zdrowia	44,84	85,26	116,38	117,82	148,94	181,51	87,29	170,16
Higiena osobista	39,92	77,78	93,07	112,21	128,05	162,61	31,64	61,21
Transport i łączność	92,74	164,95	470,80	484,29	484,29	497,78	110,99	189,63
Pozostałe wydatki	92,70	135,78	176,06	188,00	191,25	189,36	91,29	134,73
Razem	1 251,51	2 075,43	3 110,46	3 321,39	4 016,16	4 923,46	1 232,47	2 059,38
- na 1 osobę	1 251,51	1 037,71	1 036,82	1 107,13	1 004,04	984,69	1 232,47	1 029,69

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS. Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa męzczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio męzczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

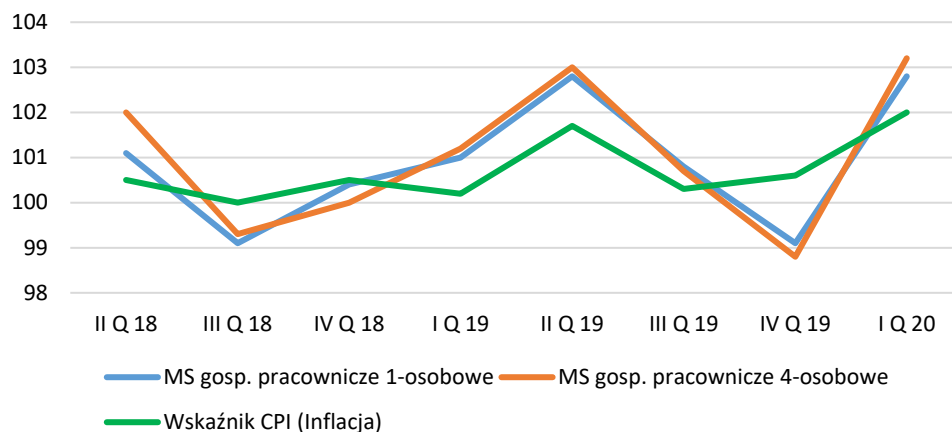
¹ Jednak przy inflacji w stosunku do IV kwartału 2019 r. wynoszącej 2% oznacza to spadek realnej wartości świadczeń emerytalnych oraz średniego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw.

² Główny Urząd Statystyczny napotkał w tym wyjątkowym czasie na trudności z zebraniem tych danych, z uwagi na brak możliwości bezpośredniego sprawdzania cen w sklepach. W tych warunkach ankieteryzy GUS sięgali po dane cenowe z stron internetowych.

Minimum socjalne dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym oszacowano na 1 251,51 zł, a dla osoby w wieku emeryckim wyniosło ono 1 232,47 zł. W rodzinach z dziećmi najwyższą wartość minimum na osobę oszacowano dla gospodarstwa z dzieckiem starszym (1 107, 13 zł), a najniższą w rodzinie z trójką dzieci (984,69 zł).

W porównaniu z poprzednim badaniem (IV kwartał ub. r.), wartości koszyków wzrosły od +2,8% u osoby samotnej w wieku produkcyjnym do +3,5% w przypadku dwojga osób starszych (por. Wykres 1).

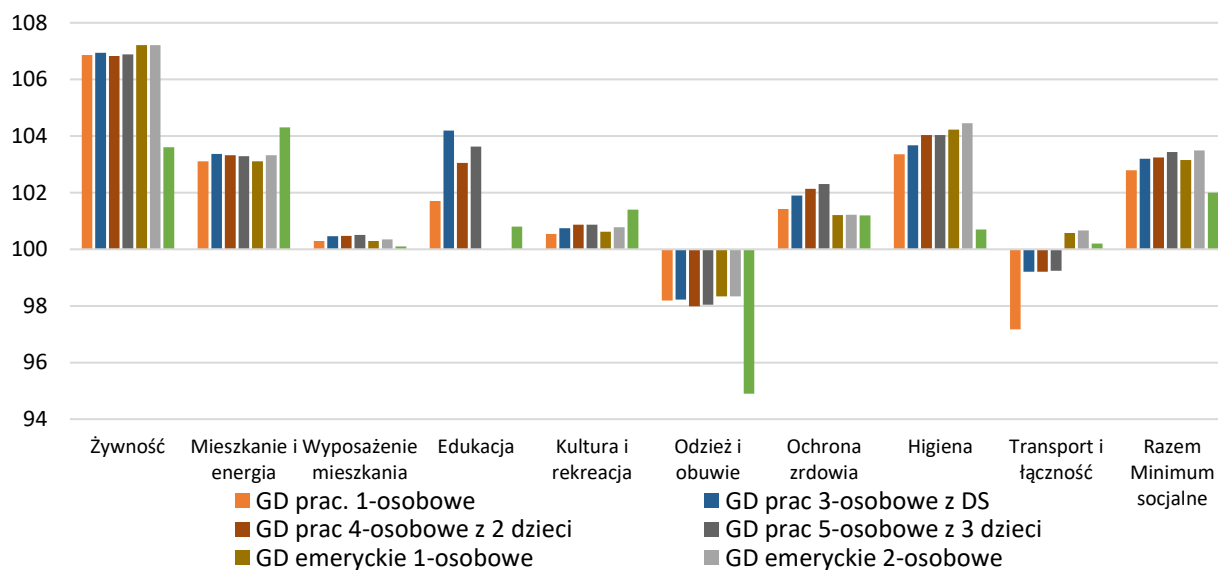
Wykres 1. Dynamika minimum socjalnego (II kwartał 2018 r. – I kwartał 2020) na tle wskaźnika inflacji

Źródło: Opracowanie własne.

Wzrost wartości minimum socjalnego w stosunku do wartości z IV kwartału 2019 r. wynika głównie z wyższych cen żywności (por. Wykres 2). Największe wzrosty dotyczyły cen owoców (+14,5%), warzyw (od 8,4 do 9,4%) oraz mleka i produktów mlecznych (od 6,9 do 7,5%). Łącznie żywność w minimum socjalnym wzrosła od 6,9 do 7,2%, przy wskaźniku CPI w tej grupie na poziomie 3,9%.

Wykres 2. Dynamika minimum socjalnego w I kwartale 2020 r. na tle inflacji (IV kwartał 2019 = 100)

Źródło: Opracowanie własne. Symbole: GD – Gospodarstwo domowe, GD prac. – pracownicze gospodarstwo domowe. Uwaga: w badanym okresie wskaźnik CPI dla transportu wyniósł 100,2, a dla łączności 100,6.

Drugim czynnikiem wzrostu były również wyższe opłaty na utrzymanie mieszkania i nośniki energii, których wzrosty (od 3,1 do 3,4%) nieco ustępowały wskaźnikowi CPI (4,3%). Wartość wyposażenia mieszkania wzrosła śladowo. Dla odzieży i obuwia modelowe wydatki minimum socjalnego spadły, ale nie tak mocno, jak ukazują na to wskaźniki CPI dla tej grupy potrzeb (por. Wykres 2). Wartości minimum socjalnego dla transportu i łączności obniżyły się dla gospodarstw pracowniczych (zwłaszcza w gospodarstwach bez dzieci). Wycena potrzeb zdrowotnych wzrosła od 1,2% w gospodarstwach emeryckich do 2,3% w rodzinie z trójką dzieci. Wycena środków higieny osobistej wzrosła więcej niż według szacunków GUS (od 3,4 do 4,5% przy wskaźniku CPI +0,7%).

Tabela 2. Struktura minimum socjalnego (I kwartał 2020 r., w %)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K +DM+DS	M+K +DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	25,8	31,1	28,9	29,5	30,7	31,8	24,8	29,7
Mieszkanie:	34,7	30,5	27,8	26,0	27,3	27,0	35,3	30,7
- użytkowanie i energia	29,5	26,6	24,8	23,3	24,4	24,2	30,0	26,8
- wyposażenie	5,2	3,9	2,9	2,8	2,9	2,9	5,3	3,9
Edukacja	1,5	1,8	3,0	5,2	5,7	7,8	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	11,9	8,8	7,6	7,3	7,3	7,2	10,3	8,3
Odzież i obuwie	4,4	5,4	5,2	4,9	5,2	5,3	3,5	4,2
Ochrona zdrowia	3,6	4,1	3,7	3,5	3,7	3,7	7,1	8,3
Higiena osobista	3,2	3,7	3,0	3,4	3,2	3,3	2,6	3,0
Transport i łączność	7,4	7,9	15,1	14,6	12,1	10,1	9,0	9,2
Pozostałe wydatki	7,4	6,5	5,7	5,7	4,8	3,8	7,4	6,5
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura:

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Golinowska S. (2018), *O polskiej biedzie w latach 1990-2015, Definicje, miary, wyniki*, WN Scholar, Warszawa.

Kurowski P. (2019), *Rola progów minimalnej konsumpcji w polityce społecznej w Polsce*, Polityka Społeczna nr 4/2019, s. 43–48.